

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра педагогіки та методики технологічної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Савченко Л.О.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 2023 р.

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАСТОСУВАННЯ KEYС-ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ
ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗТНІм-22
ступінь вищої освіти магістр
спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове
навчання та технології)
Гуцул Олени Анатоліївни

Керівник доктор пед. наук, професор
Савченко Л.О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Гуцул Олена Анатоліївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ.....	7
1.1. Гуманізація освіти і вивчення трудового навчання у профільній школі.....	7
1.2. Визначення поняття «кейс-технологій» в психолого-педагогічній літературі.....	12
1.3. Педагогічні умови використання кейс технологій у профільній школі.....	19
Висновки до 1 розділу.....	31
РОЗДІЛ 2.МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ВПРОВАДЖЕННЯ КЕЙС- ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	32
2.1. Стан проблеми в практиці роботи сучасної профільної школи.....	32
2.2. Методика використання кейс технологій в процес навчання у профільній школі.....	38
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	45
Висновки до 2 розділу.....	49
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	54
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

Сьогодні актуальним та важливим у сучасному світі є потреба від освіти надати людині безліч нових життєвих стратегій, життєву компетентність, підтримувати мобільність її соціалізації, тому що саме ці фактори допомагають особистості долати кризові моменти, обираючи особистий шлях професійного зростання. В даний час особливого значення набувають інші елементи освітнього процесу, що виховують уміння й природне прагнення застосувати отримані знання та досвід у всіх сферах життя.

Новітня реформа потребує від навчальних закладів, у першу чергу від школи, змін, які націлені на індивідуальний талант дітей. Метою впровадження профільної освіти є вирішення проблеми, змінити організацію освітнього процесу єдиними колективними формами на індивідуальне навчання.

Аналізуючи наукові праці українських та зарубіжних науковців було виявлено, що проблему кейс-технологій в освіті досліджували вчені, а саме К. Ейтс, Л.Добровольська, Л. Приходько, Ф. Едей, М. Мюнтер, М. Ліндерс, В. Ліхачов, О. Макаров, Я. Шиманська, Дж. Ерскін, Л. Савенкова, Т. Пащенко, О. Тарановська, М. Шевер, Ю. Сурмін та ін. Відомі науковці, такі як, Каніщенко Л. Г., Заячківська Н.М., Пометун О. І., Сікора Я. Б., Сурмін Ю., Фурда О., Шеремета П. М., Фрейман Г. О., обґрунтовують що, ефективною формою організації навчального процесу - застосування кейс-технології (метод кейсів або кейс-стаді), якає найпоширенішою та можна використовувати у закладах профільної школи.

Проаналізувавши психолого – педагогічну літературу можна зробити підсумок, що безліч праць науковців полягали у застосуванні в освітньому процесі інтерактивних методів, але використання методу кейс – стаді в освітньому процесі вітчизняної освіти є проблемою, яка не до кінця розкрита

та висвітлена та потребує конкретизації для аналізу проблемних ситуацій, а саме застосування кейс - методу на уроках технології.

Тому **метою** кваліфікаційної роботи є визначення найефективніших шляхів та способів застосування кейс-технології в системі профільного навчання учнів старших класів.

Задачі дослідження:

- з'ясувати сутність і структуру феномену «кейс технології»; уточнити поняття «профільна школа»;
- виявити педагогічні умови, що забезпечують ефективність застосування кейс технологій в системі роботи профільної школи;
- розробити й апробувати модель та експериментальну методичку впровадження кейс технологій;
- розробити систему кейс технологій з дисципліни «Технології».

Об'єкт дослідження - процес навчання у профільній школі.

Предмет дослідження – педагогічні умови використання кейс технологій у системі роботи профільної школи.

В основу дослідження було покладене **припущення** про те, що впровадження кейс технологій у профільній школі можна, якщо дотримуватись наступних педагогічних умов:

- застосовування інтерактивних технологій в системі профільного навчання;
- кейс технології ,як метод інтерактивного навчання;
- створювати ситуації успіху, співпраці;

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс методів. Теоретичні методи: аналіз вивчення психолого-педагогічної літератури; вивчення освітніх концепцій, методик і технологій для визначення шляхів вирішення проблеми дослідження; метод моделювання для розробки системи заходів, спрямованих на реалізацію умов дослідження. Емпіричні методи: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) для перевірки гіпотези дослідження;

спостереження, анкетування, бесіда, експертні оцінки, опитування, тестування для виявлення рівня розвитку комунікативної компетенції; якісний і кількісний аналіз його результатів для статистичної обробки та групування експериментальних даних.

Дослідна робота проводилася на базі Криворізького державного педагогічного університету, факультет дошкільної і технологічної освіти, КЗШ № 69 учні 10-11 класів, м. Кривий Ріг.

Практичне значення: кваліфікаційної роботи полягає у тому, що розроблена нами програма інтерактивних форм навчання може бути використана учителями технологічної освіти, студентами – практикантами для формування творчих здібностей учнів у профільній школі

Апробацію результатів роботи проведено у процесі педагогічного експерименту, а також у ході оприлюднення теоретичних і практичних висновків та узагальнень під час виступів на таких конференціях:

«Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Кривий Ріг, Криворізький державний педагогічний університет, 21 квітня 2023 р.); Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: погляд у майбутнє», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (дистанційно) 04 квітня 2023 року.

Структура й обсяг роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ KEYС ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

1.1. Гуманізація освіти і вивчення трудового навчання у профільній школі.

Зараз освіти України знаходиться на етапі реформування, за рахунок відтворення і зміцнення інтелектуального надбання нації, досягнень вітчизняної науки і техніки світового рівня та її інтеграція у світовому просторі, тому пріоритетним завданням є організація профільного навчання у старшій школі.

Ми можемо спостерігати, що останнім часом світ науки націлений на гуманізацію освіти, процес навчання спрямований на розвиток особистості учня.

Сучасне суспільство потребує від людини швидко адаптуватися до нових реалій сьогодення, самостійно вирішувати задачі, активно діяти та рішуче приймати рішення.

Такі умови висувають нові завдання перед шкільною освітою, такі як :

1. Сформувати готовність учнів розв'язувати будь-яку проблему. Ми повинні розуміти, що вирішення конкретної проблеми, буде залежати від ситуацій та ґрунтується на великому спектрі отриманих знань, навичок, умінь у різноманітних предметних галузях. Для цього необхідно акцентувати увагу на проблемно-орієнтованому способі викладання; розширити використання рефлексивного підходу у навчанні; стимулювати в учнях не лише уміння відповідати на поставлені запитання, але й вміння сформулювати власні думки та ставити свої питання; підсилити рівень автономії учнів; переглянути традиційні ролі учасників освітнього процесу.

2. Розвивати та стимулювати бажання навчатися протягом життя, оновлюючи отримані знання, удосконалюючи уміння і навички згідно нових життєвих умов, які стрімко змінюються.

Мета трудового навчання в даних умовах постає, як технічне формування, освіченої особистості у сфері технологій ,яка в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства ,підготовлена до життя у цьому соціумі та активної трудової діяльності, шляхом отримання життєво необхідних знань, умінь, навичок ведення побуту, забезпечення умов для професійного учнів, формування в них навичок для творчості, розвиток культури праці.

Як зазначається в документах, метою профільного навчання в старшій школі, є забезпечення можливості надати доступ молодому поколінню на здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки, неперервної освіти протягом життя, виховання та формування особистості, яка здатна до самореалізації, професійного розвитку та мобільності в умовах реформування сучасного соціуму. Профільне навчання є видом диференційованого навчання, яке враховує освітні потреб, нахили та здібності учнів і передбачає створення умов навчання учнів старшої школи згідно їх професійного визначення ідентичності, що досягається внаслідок внесення змін у цілях, змісті, структурі та організації навчального процесу.

Сучасна освіта до трудового навчання 12-річної школи ставить завдання сприяти формуванню в учнів компетентності, а саме: технічного і технологічного світогляду; дотримання культури праці та побуту; самостійного формування думок та критичного мислення; розвитку особистих якостей, необхідних людині, як елемента сучасного виробництва і безпосереднього учасника культурного розвитку суспільства; виховання відповідальності за результати власної діяльності.

У роботі з учнями педагог акцентує свою увагу на уміння працювати з інформаційними джерелами та різними видами проектно-технологічної документації, розвиток творчого і критичного мислення, формування навичок проектної діяльності, уміння аналізувати та оцінювати технологічні об'єкти, обирати відповідні технологічні процеси, трудові прийоми та

технічні засоби; вміння проводити аналіз і оцінку самого процесу та результату праці; проводити нескладні маркетингові дослідження.

Окрім того, С. Сисоєва зазначає, що «Сучасна модель профільного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі повинна задовольнити самі високі вимоги суспільства, особливо у наш час, коли дедалі збільшується попит на високий рівень професіоналізму фахівців... Низький професійний рівень значної частини населення України знижує конкурентоспроможність країни на світовому ринку, впливає на рівень соціальної стабільності. Сьогодні нам потрібні не просто високопрофесійні «роботи», а люди, у яких органічно поєднується майстерність робочих професій з умінням використовувати багатство, накопичене світовою культурою» [35, с. 264-265].

Інваріантна складова гарантує єдність навчального процесу, окреслюючи зміст загальнокультурної, загально-наукової і технологічної підготовки учнів, прививаючи учням загальнолюдські і національні цінності. Така підготовка у 12-й школі реалізується через обов'язкову освітню програму включаючи в себе дисципліни такі, як мова і література, суспільствознавство, мистецтво, природознавство, математика, інформатика, технологія, фізична культура та основи здоров'я. Даний комплект дисциплін відповідний структурі діяльності людини, вміщує в себе знання про людину, природу, суспільство, науку, культуру, виробництво і являється фундаментом для формування в учнів цілісного представлення про навколишній світ в межах загальноосвітньої підготовки, якої достатньо для вибору майбутньої професії та продовження освіти. Зміст варіативної складової загальної середньої освіти формує загальноосвітній навчальний заклад, враховуючи особливості регіону та індивідуальних освітніх потреб та запитів учнів. Значимість варіативної складової в межах шкільної освіти позитивно прогресує. Через поступовий перехід до 12-річної школи та складність цього процесу, затверджуються окремий Базовий навчальний план для кожного ступеня.

У реформуванні середньої освіти в Україні на сьогодні найактуальнішою проблемою виступає впровадження профільного навчання. Головною метою програми профільного навчання в школі є спроба сформувати організаційно-функціональну систему інтелектуальної творчої діяльності вчителів та учнів в умовах цього навчання. Відповідно враховані такі умови: вивчення освітніх потреб і природних нахилів учнів; планування перспективи здобуття подальшої освіти випускників; підбір якісного кадрового складу педагогічних працівників; аналіз стану соціально-культурного середовища; створення матеріально-технічної бази; здійснення навчально-методичного та нормативного забезпечення навчально-виховного процесу.

Розглянемо досвід профільного навчання у США. У США профільне навчання існує на останніх роках навчання у школі. Учні можуть обрати три варіанти профілю: академічний, загальний і професійний, в якому дається передпрофесійна підготовка. Варіативність освітніх послуг у них здійснюється за рахунок розширення спектра різних навчальних курсів на вибір. При цьому, насамперед, враховуються запити та побажання батьків, які планують профіль для своїх дітей.

Отже, проаналізувавши досвід європейських країн в організації навчання в системі загальної освіти старшокласників, дає нам змогу виділити спільні риси цих держав, такі як :

1. Загальна освіта у старших класів є профільною.
2. Профільне навчання триває три роки, інколи два роки навчання у школі.
3. Сьогодні близько 70% учнів продовжують навчання у профільній школі, та цей відсоток зростає.
4. Невелика кількість профілів навчання, англійські країни мають академічний і неакадемічний, у Франції поділяють на природничо-науковий, філологічний, соціально-економічний, а в Німеччині на мову – літературу -мистецтво, соціальні науки, математика-точні науки-технологія.
5. У процесі організації профільної підготовки відрізняється лише спосіб формування індивідуального навчального плану учнів: зафіксований перелік обов'язкових

навчальних курсів (Німеччина, Франція) або вибір навчальних курсів з переліку запропонованих на весь період навчання (США, Велика Британія, Шотландія та ін.). Зазвичай учні мають обрати не менше з 15 до 25-ти навчальних курсів, які тривають протягом одного семестру. В українській системі освіти відповідним аналогом можна вважати навчальні модулі, з яких можна скласти безліч самостійних курсів.

6. У старшій школі кількість обов'язкових навчальних курсів значно менша у порівнянні з основними. До переліку обов'язкових навчальних курсів входять: природничі науки, математика, іноземні мови, рідна мова і література, фізична культура.

7. За кордоном старша профільна школа являється самостійним видом освітньої установи: ліцеєм у Франції, гімназією у Німеччині, вищою школою у США.

8. Дипломи про закінчення старшої школи, надають можливість вступу до вищих навчальних закладів без іспитів, але є винятки наприклад, у Франції для вступу до медичних та військових університетів потрібно скласти вступні іспити.

9. У період закінчення війни на старшому ступені школи кількість профілів і навчальних курсів за кордоном постійно зменшувалася, разом з тим, почала зростати кількість обов'язкових предметів і курсів. Водночас більш чітко проявлявся вплив та зростаюча відповідальність центральної влади за організацію та результати освіти. Це відобразилося на усіх етапах проведення іспитів, розробку національних освітніх стандартів, зменшення різноманіття підручників та ін.

Науково-обґрунтоване професійне навчання дає змогу підготувати фахівця високого професійного рівня, надання можливості здобути безкоштовну первісну професійну підготовку для молоді; отримання професійної підготовки, яка націлена на опанування іншої професії та підвищення кваліфікації, яка надає можливість розширити, удосконалити та поглибити попередньо отримані професійні знання, котрі відповідають рівню вимог виробництва або сфери послуг; отримання кваліфікаційного розряду та посвідчення за обраною професією учнями, які навчаються за 12-бальною системою, чийі знання відповідатимуть кваліфікаційній

характеристиці, що сприяло б ефективнішому подальшому професійному самовизначенню учнів СЗОШ та професійному становленню майбутніх робітників під час навчання на базі ВПУ СОТ. Підвищення інтересу до обраної професії стимулюється впровадженням інноваційних технологій в навчальний процес, наявністю сучасного обладнання, професійністю педагогічних працівників училища, привабливістю майбутньої професійної діяльності та гарантією подальшого працевлаштування. В зв'язку з переходом старшої школи на профільне навчання, необхідно заключати чотирьох сторони угоди: — школа – міжшкільні навчально-виробничі комбінати – ПТНЗ – вищі навчальні заклади». Це надає змогу підготувати кваліфіковані кадри, які дуже необхідні сьогодні сучасному ринку праці.

Таким чином, професійна освіта має на меті надати старшокласникам можливість набути навичок самостійної науково-дослідницької та науково-практичної діяльності; розвивати інтелектуальні, моральні, творчі, фізичні та соціальні якості майбутніх вузькоспеціалізованих фахівців; мотивувати їх до саморозвитку та самоосвіти.

Основні завдання профільного навчання полягають у створенні умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб старшокласників в процесі загально-професійної підготовки; виховуванні працьовитості, створюючи умови для життєвого і професійного самовизначення, сформувати готовність до свідомого вибору майбутньої професії та підготувати учнів до опанування її; сформувати в учнів соціальну, комунікативну, інформаційну та технологічну компетентності на етапі, що передує входженню в професію; забезпечити майбутній зв'язок між загальною середньою і професійною освітою обраного профілю.

1.2. Визначення поняття «кейс-технологій» в психолого-педагогічній літературі.

Нові виклики вимагають належної модернізації системи освіти, як основного чинника успішної життєдіяльності людини та її подальшого вдосконалення. За останні два десятиліття в Україні значно зросла популярність кейс – методу, тим часом вагомий інтерес до цього методу можна спостерігати у шкільній практиці. Тому питанням доцільності використання кейс-методу та його сутності розглядали такі вчені, як І. Осадченко, К. Красікова, Н. Балик, Л. Кричун, І. Власюк, М. Гриньова, М. Грицай, К. Багрій, І. Романова. Різноманітні класифікації кейсів представлені в дослідженнях С. Ковальнової, А. Степанюк, Ю. Сурміна та інших. Праці О. Сидоренко, В. Лободи, О. Рекун, А. Пригодій орієнтовані на моделювання кейсів. Серед закордонних вчених, які працюють над теоретичними та практичними питаннями використання case-study, можна відзначити Е. Монтера, М. Лідере, Дж. Ерскіна, М. Норфі [39].

Аналіз наукових праць показує, що кейс-технологія відноситься до інтерактивних технологій навчання, сутність яких становить діалог між суб'єктами взаємодії, що забезпечує кожному з учасників успішність і спроможність вирішення поставлених завдань. Інтерактивні технології навчання є методичним інструментарієм особистісно-зорієнтованого освітнього процесу, вони сприяють соціалізації особистості в освітньому середовищі, усвідомлення себе як частини групи, колективу, своєї ролі та потенціалу.

Слово «технологія» походить від двох об'єднаних грецьких слів *techne* — мистецтво, уміння, майстерність і *logos* — навчання, наука, закон. Виходить, що технологія - це знання або наука про майстерність. «Кейс» в перекладі з англійської – це **випадок** (має також інший переклад – «валіза, сумка»), на початку його перевтілення на науково-педагогічний термін у 1920-х роках «кейс» розглядали як метод, який допомагає здобувати професійні знання через розв'язання проблем, які дидактично обґрунтовані та підібрані згідно відповідної ситуації.

Існують різні формулювання терміну «casestudy», який визначається як детальний опис розвитку людини, групи людей або ситуації за певний період часу [38], або як ретельне дослідження окремого інциденту, що належить до певної категорії феноменів [39, с. 19]. Кейс технологія є синтезом проблемного навчання, інформаційно-комунікаційних технологій та методу проєктів.

Кейс-стаді – це педагогічний метод, який зародився в Гарвардській школі бізнесу на початку ХХ століття. Деякі дослідники пов'язують його етимологію з англійським case (портфель, невелика валіза), інші – з латинським casus (складний, заплутаний випадок). Обидві версії певною мірою правильні. Це пов'язано з тим, що сутність даного методу полягає в тому, що здобувачам освіти дається пакет (кейс) завдань, які не мають точних рішень. Кейс-стаді є групою освітніх технологій, методів і прийомів, заснованих на вирішенні конкретних проблем або завдань. Цей метод дозволяє взаємодіяти всім учням в освітньому процесі, включаючи викладача. Так у США в 1910 році доктор Кемпбелл почав використовувати новий метод навчання, на додаток до лекцій і семінарів, для обговорення бізнес-ситуацій зі студентами. Він запрошував на свої заняття менеджерів, які ділилися зі студентами проблемами, з якими вони стикалися у своїй роботі, а також давали поради та пропозиції щодо їх вирішення. У майбутньому, коли студенти опиняться в подібних ситуаціях, вони зможуть знайти вирішення даної проблеми.

Кейс-технологія, що розроблена англійськими науковцями Ф. Едейем, К. Ейтсомта М. Шевером, розглядається у сучасній педагогічній науці, як технологія використання у навчальній діяльності текстів певних ситуацій, випадків, історій які іменують «кейсом» з метою спільного аналізу, дослідницької діяльності, обговорення і вироблення рішень [28]. Змість кейс-технології полягає у тому, що учням пропонується осмислювати реальну професійну ситуацію, яка одночасно відображає за описом не лише практичну проблему, а також актуалізує набір знань, які необхідно опанувати

для її розв'язання. Науковці визначають її як технологію дослідницької діяльності студентів, як технологію інтеракції. Використання кейс-технології розвиває у майбутніх фахівців здатність до різного виду аналізу, діагностики проблеми, вміння формулювати і відстоювати свою позицію, вміння працювати з інформацією. Основна функція кейс-технології – навчити креативному мисленню для вирішення складних неструктурованих проблем, які неможливо вирішити неаналітичними методами. Також кейс-технологія виконує навчально-виховну, аналітичну, дослідницьку, систематизуючу та прогностичну функцію.

Порівняльний аналіз наукових джерел показує, що в педагогічній літературі існує багато класифікацій типів і видів кейсів. До кейс-методів відносять: метод ситуаційного аналізу, метод інциденту, методи аналізу ділових документів, метод ігрового проектування, метод ситуаційно-рольових ігор та метод дискусій. [13;14; 38].

Кейс-технологія почала поширюватися нашої державі наприкінці 1990-х років і зараз фахівці Центру інновацій та розвитку, плідно працюють та розвиваються у цій сфері. Головна особливість цього методу полягає в тому, що учні вивчають прецеденти - ситуації з практики, що були в минулому. Зміст методу полягає в тому, що учням надають інформацію про конкретні ситуації та випадки у робочому процесі реальних організацій або такі ситуації змодельовані до реальних. Учні напередодні заняття знайомлять з проблемою та потім вони обговорюють отриманий кейс у малих групах. Провівши аналіз проблем з даного кейсу, учні будуть мати певний досвід у вирішенні проблем і не розгубляться при виникненні схожих ситуацій в майбутній роботі.

Сутність застосування на уроках кейс-технології полягає в тому, щоб запропонувати учням проблемну ситуацію та альтернативні варіанти її вирішення. Учитель може використовувати різні види кейсів за структурою: – структурований кейс, який несе в собі мінімальну кількість інформації та має оптимальне рішення формулу, щоб його знайти;

– великий неструктурований кейс, що містить у собі значний обсяг інформації і дозволяє вчителю оцінити в учня швидкість мислення й уміння виокремлювати головне;

– кейси-першовідкривачі, які вміщують у собі творче завдання та спонукають учнів до знаходження нових шляхів вирішення проблеми;

– кейси-нариси, які містять текст із ключовими поняттями і додаток, який повинен активізувати мисленнєву діяльність учнів, базуючись на попередньо отриманих знань з певного предмета..

У кейсі можливо використовувати засоби для наочного сприйняття інформації (таблиці, діаграми, малюнки, фотографії, схеми, матеріали для ділових ігор). Учні самостійно отримують, обробляють та аналізують інформацію, потім демонструють свої опозиції, обговорюють це колективно та висувають спільне рішення.

Завдяки багаторазовому застосуванню кейс-уроків в учнів формуються стійкі вподобання до конкретних предметів, через що батьки та вчителі можуть отримати більш точне уявлення про схильності учнів до вибору майбутньої кар'єри. Нинішнє покоління учнів потребує нових знань, навичок та компетенцій, які сучасна система освіти часто не в змозі надати. Саме через це виникає потреба у нових навчальних методах, які ґрунтуються на міжпредметному навчанні. Кейс-уроки дозволяють студентам розвивати критичне мислення, системне мислення, комунікативні навички, винахідливість і тайм-менеджмент у комплексний і органічний спосіб, паралельно з вивченням теми.

Таким чином, використання кейс-технології в освіті сприяє формуванню компетентностей у учнів, розвитку навичок оптимального та ефективного вирішення практичних завдань у професійній діяльності, розвитку цілеспрямованості та креативності, формуванню культури професійного спілкування.

Кейси – являють собою навчальні матеріали, сформовані за спеціальним алгоритмом у цікавому форматі, що забезпечує цілісне та

всебічне розуміння досліджуваного явища. Матеріал складається з тематичних кейсів зрізних предметів, які системно відображають розділи шкільної програми, а також релевантну інформацію, що виходить за їх межі. Кейси супроводжуються формулами, графіками, діаграмами та різноманітною інфографікою для полегшення розуміння учнями. Однією з головних переваг кейсів є те, що вони є провідником у доросле життя.

Як правило, кейс містить такі елементи: ситуація (випадок, проблема, історія з реального життя); допоміжна інформація, необхідна для аналізу кейсу, тобто контекст ситуації (хронологічний, історичний, контекст місця, особливості поведінки під час ситуації та характеристика учасників); коментар ситуації, репрезентований автором; питання або завдання для роботи з кейсом; додатки [10]. Кейс може бути друкованим (містити графіки, таблиці, діаграми, ілюстрації, інформацію з різних джерел у вигляді текстів) або може містити аудіо-, відеоматеріали.

Науковці пропонують класифікувати кейси за такими критеріями, такими як: форма, суб'єктом, ступінь складності, обсяг, сюжет. Центр кейсів (Casecentre), найбільший світовий репозитарій колекції кейсів для навчання, пропонує свою типологію кейсів [46]: кейси-випадки, кейси-вправи, допоміжні кейси, кейси-прикладні, комплексні кейси, кейси-рішення.

1) Кейси-випадки (короткі кейси котрі не потребують від учнів заздалегідь готуватись, які описують один випадок або ситуацію. Цей тип кейсів на уроках застосовують, як предмет обговорення для маніфестації понять.

2) Кейси-вправи. Дають змогу учням всебічно використовувати матеріал кейсу, коли необхідно застосувати кількісний аналіз. Оперувати цифрами в контексті реальної ситуації зацікавлює більше, чим виконання прості вправи.

3) Допоміжні кейси. Головна мета таких кейсів є передача інформації. Учні ознайомлюються з інформацією та описом, який підготував

вчитель, а не читають роздатковий матеріал, таким чином інформація краще сприймається.

4) Кейси-прикладі. Учні аналізуючи отриману інформацію з кейса, повинні виділити вагомі зв'язки між різними складовими. Питання на якому базується кейс : чому все відбулося неправильно? І як цьому можна було запобігти?

5) Комплексні кейси. У цих кейсах описують ситуації, де ключові моменти приховані у великій кількості інформації, частина якої несуттєва. Завдання учнів полягає знайти і виділити головні аспекти, але складність в тому, що виокремлені аспекти можуть бути взаємопов'язані.

6) Кейси-рішення. Учні повинні прийняти рішення, як саме вони будуть діяти при склавшихся обставинах та розробити відповідний план своїх дій. Для цього потрібно практикуватися у виборі підходу, який націлений на успіх.

Урок технології з використанням методу кейс – стаді має структуру, що дозволяє поетапно досягати та реалізовувати навчальні цілі (освітні, розвиваючі, виховні):

1. Організація класу (психологічна адаптація учнів до цього виду діяльності, групування учнів (за необхідності), розподіл ролей тощо).
2. Знайомство з кейсом.
3. Пошуки потрібної інформації.
4. Обговорення проблеми в групі, прийняття рішення.
5. Підбиття підсумків (аргументоване відстоювання поглядів групи, порівняння прийнятих групами рішень)

Отже, кейс технологія - це винятково групова робота учнів, в процесі якої пришвидшуються асоціативні процеси, розширюється коло інтересів, відбувається узагальнення та систематизація знань з різних предметів. За такої форми навчання самостійна робота учнів ґрунтується на колективних зусиллях, а роль вчителя обмежується спостереженням і керуванням дискусіями та роботою учнів. В результаті цього комплексного навчання

учні набувають здатності до системного критичного мислення, яке забезпечує безпосередню реалізацію компетентнісного підходу в розкритті будь-якої теми. У процесі дослідження ми з'ясували сутність поняття «кейс-технологія», це навчальний інструмент, який зосереджує в собі низку реальних проблемних ситуацій та комплекс сформованих вчителем запитань теоретичного характеру, які вимагають від учнів їх розв'язання.

1.3. Педагогічні умови використання кейс технологій у профільній школі

Сучасні зміни в житті суспільства, динамічне зростання обсягу знань і складності умінь, потрібних для професійної діяльності, суттєво впливають на процес навчання дорослих. Потреби, мотиви, професійні проблеми відіграють провідну роль під час навчання; учень - старшокласник прагне до самостійності в усіх аспектах свого життя, і навчання не виняток.

Філософський словник визначає "умову" як категорію, що відображає універсальний зв'язок між факторами, які спричиняють виникнення та існування речі, і самою річчю [42].

Середовище складається з умов, в якому зароджується, існує та прогресує будь-яке явище чи процес. За межами цього середовища, умови існувати не можуть.

Таким чином, умови - це різноманіття зовнішнього середовища, об'єктивного світу по відношенню до суб'єкта.

Умова 1. Використання інтерактивних технологій під час профільного навчання.

В умовах сучасних змін все частіше виникають нові перспективи розвитку та оновлення системи освіти, а тому важливим є пошук інновацій в освітній сфері. Характерною рисою сучасної освіти в Україні є, поєднання традиційного та інноваційного [9]. Фундаментом нової української освіти стало формування в учнів навичок креативного мислення. Діяльність вчителя

в умовах постійних змін вимагає бути мобільним і швидко адаптуватися до тих змін, які відбуваються. А саме тому важливою складовою сучасного навчання виступає використання ситуативних завдань, які націлені на створення прототипів реальних ситуацій. А тому вчителі шукають нових шляхів для створення відповідних умов навчання, в чому їм допомагають інноваційні технології.

Серед таких технологій особливої уваги заслуговує кейс-технологія. Застосування кейс-технології в навчанні учнів є необхідністю задля розвитку їхніх комунікативних та творчих здібностей, критичного мислення та дослідницьких вмінь. Однак використання цієї технології наразі має певні перешкоди, які пов'язані з непередбачуваністю, багаторівневістю учнівського середовища. Взагалі, кейс – доволі гнучкий та вагомий ресурс вчителя, оскільки він передбачає пошук відповідей на певні проблемні ситуації чи запитання. Технологія спрямована саме на творення нових знань, яка має на меті співпрацю вчителя та учнів, а не на отримання вже готових знань. В цілому ж, застосування кейс-технології активізує самостійну роботу учнів, розвиває аналітичні та комунікативні здібності, дає змогу учням стати один на один із певною проблемою [38, с.100-104].

Авторка «Енциклопедії інтерактивних технологій» О. Пометун окреслила чітко і абсолютно зрозуміле трактування цього поняття: «інтерактивне навчання ... засновується на суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня (паритетності); багатосторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні самооцінки та зворотнього зв'язку, постійній активності учня» [32, с. 7]. Науковці зазначають, що ця технологія почала своє поширення у 80-х роках 20 століття з американського штату Меріленд, де Національний тренінговий центр США організував зовсім інший підхід до навчання дітей у школах. Тим часом були проаналізовані результати такого навчання, де учень навчає учня, група учнів — іншу групу, відсутній лише вчитель, при цьому всі учасники освітнього процесу були рівноправними. Отже, представники Національного тренінгового центру проаналізувавши

отриманні результати новітнього підходу до навчання, дійшли висновку, що це перспективний підхід майбутнього, оскільки учні продемонстрували набагато краще і якісніше засвоєння навчального матеріалу, ніж школярі звичайних шкіл.

Технології ситуативного моделювання. Модель навчання у грі – це побудова освітнього процесу шляхом включення учнів в гру (перш за все, ігрове моделювання досліджуваного явища. Застосування гри під час навчального процесу постійно зіштовхується з протиріччям: навчання - процес послідовний та цілеспрямований, а сутність гри являє собою інтригу (невизначений результат). Тому використовуючи ігри у процесі навчання, головне завдання вчителя - підпорядкувати гру визначеній дидактичній меті. Останнім часом в процесі організації самої гри, відбувається зміщення акцентів з драматизації (форма, зовнішні ознаки гри) на внутрішній зміст (моделювання подій, явищ, втілення певних ролей). Західні науковці, у дидактиці поступово заміняють термін гри, (який викликає асоціацію з розвагами), на поняття симуляції або імітації тощо.

Будова педагогічного процесу, використовуючи форму імітаційно-рольового моделювання пізнавальної діяльності учнів, консолідує кооперацію та спільну творчість рівноправних учасників процесу навчання, які об'єднані загальними дидактичними цілями. Дидактичні цілі імітаційно-рольового навчання мають передбачати формування у студентів стійкої спрямованості на творчість, мотивованої активності і пізнавальної самостійності, які проявляються у єдності з високим рівнем творчих здібностей особистості та забезпечують результативність навчальної діяльності [34].

Отже, активна участь у імітаційно - рольовій діяльності, надає можливість використовуючи гру та імітацію, досягти суттєвих змін в комунікації і саморегуляції навчальних дій, відбувається закріплення позитивної мотивації до навчання.

Кейс-технології включають такі активізуючі методи навчального процесу, які чудово себе показали, такі як аналіз конкретних ситуацій (АКС), що включає метод ситуаційного аналізу і метод ситуаційних вправ (СВ); ігрове проектування; метод «інциденту»; метод ситуаційно-рольових ігор; метод дискусії та метод розбору ділової кореспонденції». Інші науковці за цілями аналізу виділяють три типи кейсів: експериментальний, схематичний та пояснювальний. Групи наступних дослідників розширюють цю класифікацію кейсів наступними типами: реляційний і конфірмативний. Кейс-технологія досить цікава інтерактивна технологія, яка потребує певної послідовності роботи. Взагалі, робота з цією технологією є простою і включає в себе такі етапи: індивідуальна самостійна робота учнів з кейсами (ідентифікація проблеми, формування альтернативних рішень проблеми, пропозиція рекомендованих рішень); робота в малих групах для погодження ключових рішень; презентація результатів груп на загальному обговоренні [39, с.80-96]. Використання кейс-технології та власне кейсів потребує якісної підготовленості учнів, наявності в них навичок роботи з текстом, самостійної роботи, вмінь комунікувати з іншими, навичок вирішення проблемних ситуацій [7, с.150-175]. Через невідповідність учнів робота з цією технологією може не вдатися що й призведе до поверхневого обговорення кейсу. Крім того важливо враховувати й вікові особливості учнів під час їхньої роботи з кейсами, щоб підготувати кейс, з яким учням буде цікаво працювати і вони дійдуть до вирішення проблеми самостійно.

Умова 2. Кейс технології, як метод інтерактивного навчання.

Концепція нової української школи полягає у створенні для учнів нових інтерактивних моделей обробки навчальних матеріалів, які відповідають їх інтелектуальним запитам та сприяють співпраці на уроці з іншими учнями, у процесі дослідження проблемних ситуацій.

Кейс - технології у дидактиці почали застосовувати, ще у двадцятому столітті, засновником вважають декана Гарвардської школи управління бізнесом - Діна Донхема, котрий запропонував додатково проводити заняття

у форматі дискусії й полеміки, для поглиблення знань студентів поруч з традиційними лекціями. Використання кейсових технологій навчання сприяють розвитку навичок пошуку та аналізу інформації, включаючи теоретичну частину, застосуванню в практичній роботі здобутих компетентностей, культурі комунікативної і соціальної поведінки працюючи в парі або групі. Розглядаючи основні ознаки та характеристики методики кейсів, бачимо, що основою кейс-технології є проблемність, тому будь-який кейс повинен містити не прямолінійне й просте вирішення проблеми. Вирішення проблеми повинно стимулювати учнів продовжувати пошуки шляхів вирішення, потребує застосування аналізу та синтезу, проводити дослідження та узагальнення фактів і відомих позицій. Кейс-технології навчають учнів виділяти головне й відокремлювати другорядне в темі. Таким чином в учнів формується вміння висловлювати свої думки аргументовано і чітко, не обтяжуючи повідомлення непотрібною інформацією. Також, ще однією ознакою кейс - технології є незавершеність. Це коли кожне виконане завдання повинне містити продовження. Також важливим на наш погляд є фактор персоналізації при застосуванні методики кейсів.

Для розуміння сутності поняття «кейс-технологія варто» розглянути, як визначається поняття кейс» у сучасній науці. На думку Л.Разбайкота, Г.Сударєва, О. Мовчан «кейс» - це « спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис життєвої ситуації, пов'язаної з проблемою, яка потребує індивідуального або групового вирішення». [25, с. 1]. Отже, ми повинні усвідомлювати, що кейс технологія – є навчальним інструментом, який зосереджує у собі низку реальних проблемних ситуацій, які потребують від учнів їх вирішення. Розкриваючи сутність поняття «кейс-технологія» цікавим є розуміння змісту кейсу, який запропонувала Л. Козак, вона вважає, що кейс «має чітко визначений характер і мету. Зазвичай, вони корелюються з ситуаціями з реального життя , тому практичне вирішення є потрібним. Аналізуючи ситуацію та зробивши оцінку поставлених альтернатив , постає вибір найкращого вирішення поставленої проблеми [17, с. 155]. Отже,

робимо висновок, що кейс-технологія – це зображення реальної проблемної ситуації, через розв'язання якої, учні набувають навичок та вмінь, що визначені темою та метою уроку. Водночас кейс-технологія містить зміст, котрий моделює для учнів інтерактивні завдання, які сприяють в отриманні позитивного досвіду, розширенню інтелектуальних здібностей, які допомагають розв'язувати складні життєві ситуації та пояснювати проблемні задачі. Змістова структура кейсу містить проблемні завдання, вирішуючи які, учні створюють ситуацію успіху, тому головне завдання кейсу на уроках – надати можливість учням акумулювати позитивний досвід.

Ми переконані, що кейс-технологія є не тільки елементом інтерактивної методики навчання, а також шляхом формування успішної особистості. Саме методи опрацювання кейсів допомагають учням будь-якої вікової категорії сформувати здатність визначати результат через прийняття спільних і консолідованих рішень, аргументувати власні погляди та бачення, спиратись виключно на факти й доведення.

Застосовуючи кейс важливо продемонструвати динаміку змін: було – є – буде. Основними поняттями, що використовуються в кейс методі, є поняття «ситуація» й «аналіз». Згідно з тлумачним словником, термін «ситуація» трактується як «сукупність обставин, положення, обстановка», термін «аналіз» – як «метод дослідження шляхом розгляду окремих сторін, властивостей, складових частин чогось» [7].

Застосовуючи кейс-метод для старшокласників, рекомендовано комбінувати його на уроках з іншими методами та прийомами, такими як: редагування, моделювання, мовленнєвий експеримент, системний аналіз, дискусія, проблемний метод тощо. Для того, щоб досліджуваний інноваційний метод був зрозумілим та нескладним для всіх учасників процесу, слід зважати на його основні ознаки, виокремлені нами в таблиці. Результати спостереження під час проведення кейсів у школах, на жаль виявили, що означені ознаки властиві не кожному виду кейсів. Метод, який ми

проаналізували має свої структурні особливості, тому охарактеризуємо ці особливості на прикладі кейсу.

Модель кейсу.

I. Початковий етап. Підготуйте повідомлення по групам за такими темами :

1. Мова, як складова особистості учня, як прояв його культурного рівня.

2. Опанування технологій.

3. Особливості культури мовлення сучасного учня старших класів (на основі спостережень у класі).

II. Основний етап – змодельовати навчальну діяльність (розподілити обов'язки та ролі; усвідомити проблеми та виявити причини її виникнення на основі інтерпретації; залучити учнів до обговорення ситуації; знаходження різних способів дії; вибір найоптимальнішого вирішення.

III. Завершальний етап. Підбиття підсумків. Заключне слово вчителя.

За складністю кейси поділяються на:

- *ілюстративні* навчальні ситуації – кейси, ключова мета яких – на конкретному практичному прикладі навчити алгоритму прийняття правильного рішення в конкретній ситуації;

- *навчальні* ситуації – кейси з формуванням проблеми, які містять опис ситуації у конкретному проміжку часу, де потрібно виявити і чітко сформулювати проблеми; мета цього кейсу – полягає в діагностиці ситуації та прийняття самостійного рішення із визначеної проблеми;

- *навчальні* ситуації – кейси без формування проблеми, де описується складна ситуація, адже проблеми чітко не виявлено, а представлена в статистичних даних, оцінках громадської думки; мета кейсу – самостійно знайти проблему, вказати альтернативні варіанти її вирішення використовуючи аналіз існуючих ресурсів;

- *прикладні* вправи, описують конкретну ситуацію, яка виникла та пропонують знайти вихід; мета цього кейсу – віднайти шляхи рішення проблеми;

- *ілюстрація* проблеми, вирішення або загальна концепція.

Науковці В.Давиденко та Н.Федянін пропонують таку типологію кейсів:

- структурований (highly structured) «кейс», містить у собі мінімальну кількість додаткової інформації, працюючи з цим кейсом учень повинен застосувати певну модель або формулу, такі кейси мають оптимальне рішення;

Загалом можемо зробити висновок, що застосування цієї технології дає змогу зацікавити сучасних учнів, які є наразі доволі вибагливими. Це дає змогу розвинути в них самостійність, творчість, критичне мислення, навички збору та обробки інформації, для характеристики ситуацій. Кейс технологія дає змогу розвинути самостійне мислення учнів і вчить вмінню знаходити вирішення до проблем різного характеру, при цьому аналізуючи їх та відшуковуючи альтернативи. Саме тому, постійне застосування технології на практиці, дає змогу розвинути в учнів навички вирішення завдань практичного характеру

- «маленькі нариси» (shortvignettes), можуть складатися з 1-10 сторінок текстової інформації та 1-2 сторінки додаткового матеріалу; вони містять лише ключові поняття, працюючи учень повинен спиратися та застосовувати власні знання та вміння;

- великі неструктуровані «кейси» (longunstructuredcases) вважається найскладнішим видом завдань, адже можуть мати до 50 сторінок текстової інформації, яка подана дуже докладно і містить ту, що непотрібна; відомості, які необхідні та важливі можуть бути відсутніми, тому учень має розпізнати підступи та здолати труднощі;

- «кейси» - першовідкривачі (groundbreakingcases), розбираючи ці кейси учні повинні застосувати не лише засвоєні теоретичні знання та практичні

навички, але й запропонувати щось нове, при цьому всі учасники освітнього процесу виступають в ролі дослідників.

Останнім часом все більшої популярності набуває мультимедійна презентація кейсів, яка поєднує в собі переваги текстової інформації та інтерактивних відеозображень [32]. Підкреслимо, що педагогічна цінність кейс-методу полягає в тому, що у процесі навчання інтенсивно розвиваються особистісні та професійні здібності, формуються практичні наступні навички та вміння:

- аналітичні (вміння відрізнити дані від інформації, класифікувати, виділяти суттєву та несуттєву інформацію, аналізувати, представляти та добувати її, знаходити пропуски інформації і вміти відновлювати їх);

- творчі (знаходити кілька рішень та вибирати оптимальні для відповідної ситуації); - комунікативні (уміння вести дискусію, переконувати оточуючих, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий, переконливий звіт);

- соціальні (оцінювати поведінку людей, удосконалювати вміння слухати, підтримувати в дискусії чи аргументувати протилежну думку).. Для досягнення освітнього ефекту будь-яка ситуація, представлена в кейсі, обов'язково повинна містити в собі проблему, яку необхідно визначити, описати, а також спробувати знайти причину її виникнення. При цьому бажано, щоб проблема не була явно окресленою, вона повинна бути певною мірою завуальованою, захищеною за описом дії, що відбувається. В поданих матеріалах не може бути дано варіантів рішення, оскільки саме в самостійному пошуку цього рішення або рішень і полягає освітній потенціал методу.

Основними етапами розробки кейсу є :

- Визначення цілей кейсу;
- Визначення конкретних реальних ситуацій, які відповідають поставленим цілям;

- Проведення попередньої роботи з пошуку джерел інформації для кейсу;
- Збір даних з використанням різних джерел інформації
- Підготовка початкової версії тематичного дослідження;
- Отримання дозволу на публікацію кейсу;
- Обговорення кейсу з якомога більшою кількістю людей;
- Розробка методичних рекомендацій, щодо використання кейсу.

Розглянемо основні етапи та специфіку викладання з використанням кейс-методу. При аналізі матеріалу можуть враховуватися конкретні питання чи охоплювати всі аспекти ситуації, залежно від формулювання завдання. З кейсом завчасно учні можуть ознайомитися у вигляді самостійної роботи, якщо об'єм кейсу достатньо великий. Під час першого прочитання інформації у учнів має сформуватися загальне враження щодо предмета кейса. Потрібно зрозуміти, знання з яких предметів знадобляться для вирішення проблеми (ознайомлення читання). Читаючи текст вдруге, учням пропонується застосувати навички селективного або вибіркового читання, для того щоб виокремити необхідну інформацію для вирішення кейса, та законспектувати основні поняття, цифри та імена. Після цього, учні повинні зосередитися на детальній обробці необхідної інформації (читання, яке охоплює повністю увесь зміст), оскільки кейси часто містять навмисно надлишкову інформацію. Цей етап також передбачає занурення у спільну роботу з метою підвищення мотивації до співпраці.

Якщо мета кейсу – навчити працювати з різними джерелами інформації, то виділяється додатковий час на пошук додаткової інформації, в інших випадках цей етап непотрібний. Обговорення варіантів вирішення проблеми може бути груповим (в групах 3–5 осіб) або індивідуальним.

Кейс-технологію відносять до інтерактивних технологій навчання, адже інтерактивне навчання безумовно спричиняє активну та постійну взаємодію учнів.

Таким чином, учні навчаються дотримуватися певних правил роботи в команді. Вони працюють у групах, прислухаються до думки інших, відстоюють та аргументують власну точку зору та будують логічні схеми для розв'язання проблем, вирішення яких можуть бути неоднозначними.

Умова 3. Створювати ситуації успіху, спонукати до співпраці;

Для того, щоб створити на уроці атмосферу взаємної довіри між вчителем і учнем, яка буде сприяти активності, емоційному піднесенню учня, вчитель має проявити : доброзичливість, тактовність , повагу до гідності дитини, віру в її сили та особистість, міцний контакт з класом, змінювати тактику поведінки у відносинах з учнями залежно від ситуації. Учні пам'ятають про те, що вчителі та наставники, мають значно більше досвіду та прав, але їм не подобається коли їм про це нагадують та поводяться зверхню.

Ставлення учасників освітнього процесу один до одного взаємопов'язане і залежить одне від одного. На ефективність спілкування впливає також стиль, манери та способи контактування. Спілкування, засноване на міжсуб'єктній взаємодії, вимагає поваги до життя іншого і взаємної узгодженості.

Лише за таких умов можна створити духовний контакт, відкритість, взаємну довіру та особисту зацікавленість.

Перебудова педагогічного процесу на принципах співпраці та співтворчості дозволить успішно вирішити навчальні завдання. Без співпраці немає необхідного середовища для пробудження творчої природи навчання. Успіх цього процесу залежить від розширення зон педагогічної взаємодії. Тільки спільний пошук вчителем та учнями моральних ідеалів, кращих зразків духовної культури, вироблення на цій основі особистісних цінностей звільняє педагогічний процес від формалізму, авторитарності, педагогічних рамок і створює умови для всебічного розвитку.

Якщо співпраця між педагогом та учням, ґрунтується на особистісному підході гуманістичної педагогіки, то лише в такому випадку вона можлива.

Учитель повинен в процесі організації педагогічного процесу зробити учня своїм союзником, допомогти йому полюбити знання, прищепити прагнення до самостійної діяльності.

Якщо на уроці, під час педагогічного процесу, вчитель буде застосовувати авторитарність, то ефективність взаємодії вчителя і учнів буде різко знижуватися. Для того, щоб не припускатись педагогічних помилок, педагогу необхідний самоконтроль. Умова забезпечення успіху в навчанні, передбачає допомогу вчителя невстигаючому учневі, розвивати у нього інтерес до навчання, стимулювати прагнення закріпити успіхи. Педагог надає допомогу та підтримує учня, у якого проблеми з навчанням, поки він не наздожене однокласників та отримає першу хорошу оцінку, яка повинна підняти настрій і самооцінку, стимулювати усвідомлення власних можливостей та здібностей. Для того, щоб запобігти прогалин у навчанні у учнів та усунути причини незадоволення й небажання вчитися, вчителю потрібно уважно спостерігати за навчальною діяльністю кожного учня та своєчасно надати допомогу тим, хто її потребує.

Враховуючи психологічні особливості старшокласників, потрібно зазначити, що темперамент є «основною рисою» індивідуальних особливостей та впливає на успішність учня. Щоб, мати змогу здійснювати індивідуальний, психологічно обґрунтований підхід до дітей необхідно мати уявлення про особливості їх темпераменту.

Сангвінік швидко налагоджує стосунки з новими людьми, позитивно налаштований та життєрадісний, легко переходить від одного виду діяльності на інший, не подобається одноманітна робота. Люди з таким типом темпераменту без зусиль контролюють свої емоції, активні у спілкуванні. При спілкуванні жестикулюють та мають виразну міміку, мова чітка і швидка. Але, якщо види роботи швидко змінюються, постійно підтримується інтерес і новизна вражень то сангвінік буде активним, енергійним та дієвим, через одноманітність роботи, сангвінік втрачає інтерес, стає байдужим та пасивним.

Людина флегматичного темпераменту спокійна, врівноважена. В своїй діяльності проявляє натиск, продуманість, початі справи доводить до кінця. Через те, що психічні процеси у флегматика протікають уповільнено, його емоції слабо проявляються, тому при спілкуванні з людьми флегматик спокійний, в міру товариський.

Флегматику потрібно допомагати розвивати потрібні йому якості - більшу активність, стимулювати зацікавленість у діяльності та не допускати, проявів байдужості до неї. Якщо учень, маючи такий тип темпераменту, не виявляє бажання відповідати, вчителю необхідно, ніби «примушувати» учня брати участь у діяльності.

Люди холеричного типу темпераменту швидкі, рухливі, неврівноважені тому, що всі психічні процеси протікають швидко та інтенсивно. Перевага процесу збудження над процесом гальмування чітко простежується в нестриманості та запальності холерика. Тому для характерне експресивність, швидка вимова, жестикуляція, нестримні рухи та виразна міміка. Емоції у людей з холеричним темпераментом сильні і зазвичай яскраво виражені та обумовлюють швидку зміну настрою.

Неврівноваженість, характерна для людей з холеричним темпераментом, добре помітна в їх діяльності: вони з ентузіазмом ставляться до своєї роботи та долають труднощі. Однак у людей з холеричним темпераментом в процесі роботи може швидко виснажується нервова система, через це активність може різко впасти. У спілкуванні з людьми люди з холеричним темпераментом схильні до різкості та емоційності, що робить їх нездатними об'єктивно оцінювати поведінку людей і часто на цьому підґрунті холерики створюють конфліктні ситуації в колективі. Непомірна відвертість, різкість та нетерпимість інколи роблять некомфортним перебування поруч з такими людьми.

Меланхоліки характеризуються повільно протікаючими психічними процесами, через це викликають довгі та сильні напруження. Меланхоліки всі переживання носять у собі, зовні це виражено слабо, дуже вразливі тому

важко переносять образи, схильні до замкнутості. В роботі вони зазвичай пасивні та мало зацікавлені, але в невимушеній атмосфері працюють дуже продуктивно.

Висновки до 1 розділу

Профільне навчання – є видом диференційованого навчання, яке зумовлює врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей учнів, організацію та створення умов для навчання учнів старших класів згідно їх професійної ідентифікації, за рахунок змін в організації процесу навчання та цілях, змісті і структурі уроку.

В рамках 12- річної школи , перед трудовим навчанням постає завдання сприяти формування в учнів компетентностей, таких як культури праці та побуту; технічній і технологічній світогляд; самостійне та критичне мислення; виховання відповідальності за власні результати трудової діяльності; розвивання особистісних якостей, необхідних для суб'єкта сучасного виробництва та культурного розвитку соціуму.

Кейс технологія — це самостійна групова діяльність учнів , в процесі якої прискорюються асоціативні процеси, розширюється кругозір, узагальнюються та систематизуються знання з різних дисциплін. Основа кейс – технології полягає в самостійному навчанні базуючись на колективних зусилля, а вчитель лише спостерігає за роботою учнів та управляє дискусією. В результаті такого комплексного навчання, учні набувають вміння до системного критичного мислення та розкривають будь - які теми завдяки реалізації компетентнісного підходу.

Впроваджувати кейс технологій у профільній школі можна, якщо дотримуватись наступних педагогічних умов:

- застосовування інтерактивних технологій в системі профільного навчання;
- кейс технології як метод інтерактивного навчання;
- створювати ситуації успіху, співпраці.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ВПРОВАДЖЕННЯКЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

2.1. Стан проблеми в практиці роботи сучасної профільної школи

Методика впровадження кейс-технології в системі профільного навчання учнів старших класів проходила на базі середньої загальноосвітньої школи № 69. В ньому брали участь 48 учнів 10-х класів. Мета констатувального експерименту – виявити комплекс педагогічних умові вихідний рівень впровадження кейс-технології в системі профільного навчання один клас був експериментальним (10-Б, в кількості 23 учнів), а інший був контрольним (11-А, в кількості 25 учнів).

В ході дослідної роботи ми використали наступні методи дослідження:

1. метод теоретичного аналізу наукової літератури по дослідній проблемі;
2. метод анкетування;
3. метод бесіди;
4. метод включеного спостереження;
5. метод експериментального оцінки.

У процесі експерименту перевірялося припущення: процес формування комунікативних, інтелектуальних умінь, учнів засобами кейс технології буде ефективним за дотримання таких педагогічних умов: застосування інтерактивних технологій в системі профільного навчання; кейс технології, як метод інтерактивного навчання; створювати ситуації успіху, співпраці.

Основними показниками, за якими ми визначаємо рівень сформованості комунікативних умінь учнів, є:

- потреба в спілкуванні, прагнення удосконалювати свої комунікативні уміння, застосовувати їх;

- здатність створювати мовленнєву ситуацію, стратегію спілкування, застосування мовленнєвих і не мовленнєвих засобів;

- комунікативна активність, відсутність рольових бар'єрів, використання різних способів впливу;

- уподібнення себе іншому, розуміння співрозмовника, виходячи з уявлень про себе;

-ініціативність, радість, байдужість, здивування, цілеспрямованість;

Серед вчителів середньої загальноосвітньої школи ми провели анкетування. Метою даного анкетування було встановити, рівень компетентності педагогів у тлумаченні понять «кейс технології», «співпраця», «спілкування», яку роль відіграють дані елементи у підвищенні результатів навчально – виховного процесу та чи використовують педагоги нові педагогічні технології під час освітнього процесу.

Перелік питань, який був запропонований :

1. Перелічіть фактори, що зумовлюють результативність взаємодії учасників освітнього процесу.

2. Як ви трактує поняття «кейс технології»?

3. Дайте власне визначення поняттям «педагогічна взаємодія», «співпраця», «співпраця вчителя і учнів».

4. Учень на уроці виступає об'єктом чи суб'єктом навчального процесу?

5. Назвіть відомі вам форми педагогічної взаємодії на уроці.

6. За яких умов результативність взаємодії вчителя і учнів на уроці гарантована?

Аналіз отриманих результатів виявив, що значна частка вчителів (60%) вважає, що головний фактор, який забезпечує результативність взаємодії вчителя і учнів на уроці, є створення позитивної емоційної атмосфери.

Менша частина вчителів (40%) назвали комунікативні якості, як фактор, що забезпечує результативність взаємодії вчителя і учнів на уроці.

Переважна більшість вчителів (55%) чітко і правильно сформулювали визначення терміну «кейс технології», чітко і логічно роз'яснили суть понять «педагогічна взаємодія», «співпраця, співпраці вчителя і учнів».

Решта вчителів (45%) припустилася незначних помилок в тлумаченні терміну «кейс технології» та при роз'ясненні термінів «педагогічна взаємодія», «співпраця, співпраці вчителя і учнів», проте суть цих понять була розкрита.

Що до ролі учня в навчально-виховному процесі, переважна більшість вчителів (60%) зазначили, що учень є об'єктом навчального процесу. Менша частина (40%) зазначила, що учень виступає суб'єктом навчально-виховного процесу.

Традиційні форми педагогічної взаємодії на уроці, використовує більшість вчителів (60%) і інші вчителі (25%) застосовують нові та нестандартні форми взаємодії, але частота застосування, на жаль, дуже низька: десь 1 раз на 3-4 місяці. Інші педагоги (15%), що залишилися в своїй роботі використовують постійно нові і нестандартні форми педагогічної взаємодії. Умови, які забезпечують результативність взаємодії вчителя і учнів на уроці, найчастіше застосовуються, окреслені нами, а саме: особистісний підхід у навчально-виховному процесі, гуманізація навчально-виховного процесу, активізація спілкування, позитивний емоційний клімат на уроці.

Діагностика проводилася з метою виявлення рівнів комунікативного розвитку умінь учнів, для діагностування використовувалися завдання комунікативної спрямованості. Перше завдання – це кейс-технологія, завдання полягало у тому, що учням необхідно було привітатися з різними людьми при різних обставинах, використовуючи допоміжні слова. Наступне завдання мало на меті виявити в учнів вміння чітко висловлювати власні думки та вести дискусію. Учні спочатку аналізували проблемні ситуації, щоб знайти вирішення яких необхідно застосувати уміння знаходити причину проблеми та виражати свої думки. Останнє завдання вимагало активної

участі учнів в процесі діалогів, вести бесіду, стежити за ходом думок однокласників та висловлювати свої думки, ідеї та способи розв'язання проблем у певній формі. Учні 10 класу ми надали довідкові матеріали: перелік основних слів, виразів та кліше, що допомагали під час дискутування.

З метою визначення ставлення вчителів до використання кейс - технологій в навчальному процесі, було проведено анкетування:

1. Назвіть основні елементи кейс технології?
2. Чи застосовуєте ви у своїй практиці кейс технології та яка мета використання кейсів?
3. Як ви вигадаєте, які умови забезпечують ефективність використання кейс -технології під час навчального процесу?

Результати анкетування, виявили, що 63% вчителів відповіли на перше питання та назвали проблемну ситуацію і навчальну проблему основними елементами. Не змогли дати на поставлене питання чіткої відповіді 37% вчителів.

Також використовують у своїй практичній роботі кейс – технології з метою :

- Активізувати пізнавальну діяльність 18% вчителів;
- Активізувати мисленнєву діяльність 34 % вчителів;
- Пізнавального інтересу 48 % вчителів.

Виділили умови, які забезпечують ефективне використання кейс технології на уроках такі, як : враховувати пізнавальні інтереси та здібності учнів, гуманізація навчання в системі «вчитель –учень» під час навчального процесу, індивідуальний підхід до учня.

Проаналізувавши відвідані уроки засвідчили, що кейс – технології в навчальному процесі й використовуються несистематично. Педагогічний колектив поясним це тим, що на організацію та підготовку кейс – технології потрібно багато часу, 15% вчителів обумовили цей факт, незнанням логіки

розв'язання навчальної проблеми, 31% вчителів зазначили, що рівень пізнавальної активності та самостійності учнів низький.

Наступним етапом нашого дослідження було виявити ставлення учнів до уроків технологій. Наша мета полягала, встановити яке місце кейс-технологія займає в ході уроку, які види пізнавальної діяльності в учнів переважають та чи існує зв'язок між способом мислення та діяльністю учнів.

Результати опитування учнів 8 класу виявилися такими: 27% учнів висловили зацікавленість уроками технології, 33% сказали, що уроки іноді бувають цікавими, 28% відповіли, що їм нецікаво і 12% виразили байдужість до уроків технологій.

Спостерігаючи за діяльністю учнів на уроках, підтвердили анкетування, адже 10% учнів займалися підготовкою до наступного уроку, 25% - перебували в очікуванні, що їх запитають та вимагатимуть відповіді, тому гортали підручник, 21% учнів чекали дзвоника та закінчення уроку, 44% - обговорювали розв'язання проблеми та активно брали участь у пізнавальній діяльності.

Для перевірки вихідного рівня якості знань було проведена контрольна робота, результати якої продемонстрували фактичний рівень успішності учнів контрольного та експериментального класів. Отриманні результати контрольної роботи розміщені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Рівень якості знань учнів (%)

Клас	«1 – 3»	«4 – 6»	«7 – 9»	«10 – 12»
10	18	40	28	14
11	24	45	19	12

Згідно даних, занесених до таблиці переважаючими рівнями учбових досягнень є: достатній(10 – 28%; 11 – 19%), середній(10 – 40%; 11– 45%), низький(10 – 18%; 11– 24%). До того ж учні можуть сформулювати неконкретне визначення основних та технологічних понять частково

відтворити текстову інформацію взяту з підручника. Проте деякі учні, які показали високий (10 – 14%; 11 – 12%) рівень навчальних досягнень, не припускали таких помилок.

Аналіз результатів дослідження вказує на те, що переважна більшість вчителів вважають необхідним впровадження кейс технологій на уроці, проте у своїй роботі застосовують рідко.

Отримані дані вказують нам про те, що існує проблема у викладанні дисципліни «Технологія» з використанням різноманітних технік для виготовлення аксесуарів. Виявивши цю проблему, ми провели бесіду та опитування вчителів технології, метою яких було визначити які форми та засобами педагоги використовують під час навчального процесу. Отримані результати розміщені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Використання активних методів навчання на уроках технології

№	Різні завдання	9 кл.	10кл.	11 кл.
1	Застосування кейсу	25	36	39
2	Виготовлення аксесуарів	22	38	40
3	Створення ігрової ситуації	28	35	37
4	Створення проблемної ситуації	23	34	43

Результати отриманих даних демонструють, що вчителі, які викладають технології в 11 класі, приділяють лише 43% відведеного часу на створення проблемних ситуацій. Викликає занепокоєння також ситуація з технологіями виготовлення аксесуарів, на яку виділяється тільки 40 %, а роботи з кейсами 39% часу. На базі цього, можемо припускати, що вчителі технології не приділяють достатньо часу, на використання у своїй роботі, форми навчання як кейс- технології та застосування проблемної ситуації у кейс-технології, включаючи елемент особистісного підходу у навчанні. Це призводить до того, що учні зіштовхуються зі складностями різних під час

виконання завдань та знижується рівень пізнавальної активності до уроків обслуговуючої праці.

Такі результати пов'язані з тим, що шкільна програма взагалі не передбачає розвиток творчих здібностей і відповідно, підручники не містять таких завдань. Навчальні матеріали не містять цікавої інформації, а завдання, які пропонуються вчителями, потребують лише репродуктивного вміння.

Аналіз отриманих результатів констатувального експерименту показує, що рівень знань учнів безпосередньо залежить від використання кейс-технології на уроках. Факти зібрані нами під час дослідження, свідчать про те, що недооцінка використання кейс-технології на уроках технології значно знижує інтерес учнів до навчання, що в свою чергу, знижує якість їхніх знань.

2.2. Методика використання кейс технологій в процес навчання у профільній школі.

Підґрунття для проведення формувального експерименту, стали отримання результати констатувального експерименту. Мета формувального експерименту - шляхом експерименту перевірити педагогічні умови використання кейс технологій, під час навчання у профільній школі.

Під час формувального експерименту ми намагалися :

- забезпечити зв'язок теоретичного матеріалу зі шкільною практикою;
- долучити учнів до активної співпраці;
- забезпечити зацікавленість учнів у здобутті глибоких знань через кейс-стаді.

Саме з цією метою було проведено низка уроків технології у 10 класі з використанням різноманітних кейс-технологій.

Блеф

Учитель. Слово «блеф» означає «вигадка, неправда, розрахована на

введення в оману кого-небудь». От і я буду намагатися увести вас в оману і по черзі ставити питання, що стосується... (учитель називає свій навчальний предмет чи тему гри). Питання починається зі слів: «Чи вірите ви, що...». А ви повинні сказати або «так», або «ні». Ще краще буде, якщо ви зможете обґрунтувати свою відповідь. За однозначну відповідь ви отримуєте 1 бал, за обґрунтовану відповідь – 2 бали.[11, с .72].

Бізнес

Під час проведення тематичних атестацій чи інших перевірочних робіт учитель часто спостерігає списування, підказки. Йому доводиться знижувати оцінку або забирати незакінчену роботу – ці заходи як засіб боротьби з підказуванням не може задовольнити ні учня, ні вчителя. Як вийти з цього становища? Цю проблему можна розв'язати за допомогою гри «Бізнес». У ході цієї гри учні отримують дозвіл на «підказку», тобто на допомогу учневі, який має утруднення.

Для проведення гри необхідно:

1. Скласти запитання до тематичної атестації за варіантами.
2. Попередньо виготовити жетони – «акції», «векселя» тощо.
3. Поділити учнів класу на групи.
4. Призначити «консультанта» групи (може бути призначений учителем або вибраний за бажанням).
5. Виготовити сигнальні картки: червоного і зеленого кольорів (для кожного учня). [11, с. 72]

Хід гри

1. «Банкір» (учитель) роздає учням пакет «акцій», «векселів», жетонів і т. ін. та аркуш із запитаннями.
2. Учень розпочинає роботу: вивчає запитання, готує відповіді, які зможе записати на аркуші.
3. Якщо в учня виникають утруднення під час відповіді, він звертається по допомогу до «консультанта» своєї групи.
4. Якщо консультант надає допомогу учневі, то за це він отримує від

учня один жетон за одне запитання.

5. Якщо консультант групи не може дати відповіді на поставлене запитання, то він може запросити консультанта з іншої групи.

6. У разі успішного виконання завдання консультант іншої групи отримує по одному жетону від учня і консультанта цієї групи.

7. Якщо учень не звертається по допомогу до консультанта, а відповідає самостійно і при цьому дає неправильну відповідь, то віддає два жетони вчителю.

8. Якщо учень звертається по допомогу до консультанта і при цьому дає неправильну відповідь, то віддають по два жетони вчителю і учень, і консультант.

9. Щоб знати, який учень потребує допомоги консультанта, використовуються сигнальні картки. Якщо в учня на парті стоїть картка зеленого кольору, то це означає, що учень сам вправляється із завданням. Якщо учень виставляє картку червоного кольору, то це означає, що учень потребує допомоги консультанта. [11, с.72]

П'ятий зайвий

Мета: перевірка знань, розвиток логічного мислення, пам'яті та уваги, швидкість реакції.

Хід гри. Протягом 1 хв. Учням пропонується набір слів, з яких вони повинні виключити одне і пояснити, чому саме воно «зайве». Слово, що потрібно виключити, підкреслюють. Таке завдання дають кожній команді одночасно. Триває гра 6-7 хв.

Наприклад:

- гачок, нитки, пряжа, узор, спиці;
- серветка, ажур, клей, піко, ланцюжок;
- накид, стовпчик, зразок, швачка, петля;
- колір, моталка, стержень, півстовпчик, ручка;
- пишний стовпчик, рапорт, тамбур, голкутримач, борідка. [11, с.79]

Загадковий конверт

Мета: активізація уявлень, розвиток навичок осмисленого сприйняття навчального матеріалу, розвиток уваги та швидкості реакції.

Хід гри. Учні виконують завдання на дидактичних картках. Група поділяється на дві команди. Кожна команда виконує своє завдання.

Приклад. У цих картках їм необхідно визначити технологію приготування страв із м'яса різними способами теплової обробки. [11, с.79]

Кольорова скринька

Мета: закріплення набутих знань, розвиток пам'яті, уваги, швидкості реакції, змагальності та почуття відповідальності перед колективом.

Хід гри. Клас поділяється на дві команди. Кожна з команд обирає капітана та вигадує собі девіз. У чарівній скриньці лежать завдання, написані на папері різного кольору. Наприклад, у команди «Огірочки» завдання написані на зеленому папері, а у команди «Лимончики» – на жовтому чи помаранчевому. Ці смужки складаються в «чарівну скриньку» – красиво оформлену коробочку. Потім ця скринька передається від одного учня до іншого, кожен з яких витягає папірець і читає завдання «свого кольору».

1. Кожен з учасників обирає собі картку із назвою технологічної операції (варіння, чищення, промивання, миття, нарізування, запікання, тушкування, смаження, сортування, припускання) і готує відповідь на питання: «Що він знає про цей процес?»

2. Питання для капітана «Огірчків»: «Які операції обробки овочів виконувалися під час приготування дерунів? Охарактеризуйте кожен з них». Питання для капітана «Лимончиків»: «Опишіть технологію приготування дерунів».

3. Спробуйте намалювати продукти, які необхідні для приготування дерунів.

Відповіді оцінюються вчителем. Всі питання для учасників гри містяться у чарівній скриньці. Дана гра сприяє створенню емоційного настрою на роботу в групах. [11, с.79]

Мозаїка

Мета: розвиток естетичного смаку, окоміру, пам'яті, уваги, посидючості, швидкості реакції.

Хід гри. Кожний учасник гри отримує конверт, у якому знаходяться по двадцять квадратів різного кольору (чорного, білого, червоного, зеленого тощо).

За визначений час треба скласти орнамент, використовуючи щонайменше три кольори. Враховується складність орнаменту, його неповторність, кількість використаних кольорів. [11, с. 81]

Склади орнамент

Мета: розвиток естетичного смаку, окоміру, пам'яті, уваги, формування уявлень про відчуття ритму.

Хід гри. Учні отримують картки, на яких зображені фрагменти орнаментів. Використовуючи мотиви карток, треба розробити орнамент для вишивки та запропонувати моделі, в яких він використовується як оздоблення.

Під час гри учні поділяються на команди. Члени однієї команди розробляють колекцію моделей аналогів, оздоблених вишивкою.

Для учнів п'ятого класу використовують кольорові шаблони з фрагментами орнаментів. Розкладаючи їх на тканині, гравці знаходять найбільш вдалу композицію. [11, с. 81]

Чарівні перестановки

Мета: розвиток окоміру, естетичного смаку, відчуття кольору, ритму, абстрактного мислення.

Хід гри. Учні отримують конверт, у якому знаходяться мотиви малюнків тканин.

Поєднуючи мотиви у різних комбінаціях, учні створюють різні малюнки тканин. Гру доречно використовувати при вивченні поняття «рапорт тканини». [11, с. 82].

І хороша, і погана

Мета: розвиток зв'язного мовлення, формування знань, розвиток уваги, мислення, активізація уявлень.

Хід гри. Під час гри учні виділяють протилежні властивості тканин, фасонів тощо. Учасники поділяються на дві команди, які по черзі називають протилежні властивості. Перша команда – хороші, а друга – погані та аргументують їх. Перемагає команда, аргументи якої змістовніші.[11, с.83]

Телеміст

Мета: розвиток зв'язного мовлення, формування знань, розвиток уваги, мислення, активізація уявлень.

Хід гри. Клас ділиться на дві групи, відповідно розташовуються і парти: «фахівці» сидять за столами обличчям до класу. Перед ними таблички з визначенням «фаху» кожного з них. Навпроти них –«журналісти», тобто решта учнів. Це дві студії. Студія у Херсоні – «журналісти» та студія у Черкасах – «спеціалісти» з багатьох галузей, що займаються виготовленням вовняних тканин. Вони підготували доповіді. Журналісти уважно слухають, готують питання, тому що їм потрібно буде писати статтю про вовняні тканини. Після цього журналісти отримують картки з темою, по якій треба написати статтю (тобто самостійна робота учнів). У цей час «фахівці» мають окреме завдання: вибрати та наклеїти на картку зразки вовняних тканин (гладкофарбованих, набивних, жакардових тощо).

У фіналі гри зачитуються 1-2 статті журналістів та розглядається картка зразків тканин.[11, с. 83].

Що на що схоже?

Мета: розвиток творчих здібностей, логічного та абстрактного мислення, інтересу до праці, просторової уяви.

Хід гри. Учасники отримують геометричну фігуру (прямокутник, трапеції різного розміру, овал) та малюнки або фотографії моделей одягу.

Визначають, на які геометричні фігури схожі моделі одягу. Кожен учень обирає моделі, силует яких нагадує відповідну геометричну фігуру.

Перемагає той, хто швидше і більше відбере малюнків або фотографій певного силуету. [11, с. 84]

Гармонія

Мета: розвиток логічного мислення, уяви, уваги, абстрактного мислення, пам'яті, естетичного смаку.

Хід гри. Учасники гри поділяються на команди. Кожна команда отримує конверт з шаблонами фігур та завдання. Перша команда повинна розробити моделі у яких силует, конструкція, колір та малюнок тканини гармонійно поєднані. Друга команда навпаки отримує завдання показати дисгармонію у одязі. Обидві команди можуть отримати однакове завдання: показати гармонію та дисгармонію у одязі. [11, с.84].

2.3. Аналіз результатів дослідження

Розроблена нами методична програма показала, що використання кейс технологій, завдань і ситуацій під час проведення урока технології підвищує якість знань, викликає цікавість до предмету, приводить до прояву

міжособистісних відносин типу «вчитель-учень», «учень-вчитель», знімає напругу і робить атмосферу уроку психологічно більш легкою і невимушеною, а саме головне, що підвищився пізнавальний інтерес.

Якщо на етапі вивчення стану проблеми, 25% учнів вказали на інтерес до уроків технології, то наприкінці, нашої методичної роботи на наявність інтересу до обслуговуючої праці вказали, вже 75% учнів. У процесі дослідження прослідковувалася позитивна динаміка у процесі засвоєння знань проявлявся інтерес учнів до обслуговуючої праці . 85% від опитаних учнів відмітили, що з зацікавленням приймають участь в різних видах діяльності. Учні відмічають, що їм подобаються ті уроки, на яких їх залучають до активної діяльності.

З метою впровадження у шкільну практику кейс завдань, як інструмент для підвищення якості знань учнів проводилася контрольна робота. Завдання контрольного опитування проводилось на уроці нашої програми, ми підбирали так, щоб учні могли підійти до їх розв'язку творчо.

Результати контрольної роботи занесені до таблиці:

Таблиця 2.3.

Успішність учнів

Бали	112	111	010	99	88	77	66	55	44	33	22	11	Якість знань
Класи													
Контрольний 10-Б	3	2	4 3	5 4	4 4	4 3	3 5	4 3	3 1	1 1	1 —	—	65,2%
Експериментальний 10-А	1 4	4 4	5 5	5 5	4 4	4 3	3 3	4 2	3 —	—	—	—	83,3%

12 балів ставили за повні відповіді на запитання, враховуючи рівень творчої активності. 11 балів - за повні відповіді на всі запитання. 10 балів - за відповіді з малими неточностями.

Багато учнів експериментального класу намагались самостійно провести паралелі між вивченими процесами, встановити причинно-наслідкові зв'язки між ними, нехай і не завжди абсолютно точно і чітко. Але нам цікаво саме прагнення учнів висловити саме свою думку, підтвердивши її прикладами. Таких учнів в експериментальному класі виявилось 15,6%, а в класах, де процес навчання відбувався традиційно – 8%

Відповіді, які містили неточності і відволікали учнів, але все ж дозволяли зробити правильні висновки, були оцінені в 7-9 балів.

Треба відмітити, що в експериментальному класі зменшилась кількість робіт оцінених на 4-6 балів і вдалося запобігти робіт на 1-3 бали.

В експериментальному класі підвищився й рівень якості знань з 66,6% до 83,3% в 10-А класі та, що вказує на ефективність використання проблемного навчання в навчальному процесі. Тоді як в 11-Б класі, де процес навчання відбувався традиційно, рівень якості знань не змінився.

Аналіз отриманих даних дозволяє стверджувати, що вмiла організація використання кейс завдань та ситуацій сприяла, забезпеченню результативності розвитку пізнавального інтересу учнів.

Після проведення методичної роботи, зі зрізу учнів ми з'ясували, що значно підвищився рівень якості знань та пізнавального інтересу учнів.

Таблиця 2.4

Динаміка зросту інтересів і бажання до уроків технології (в %)

№ п/п	Рівні	Клас			
		До експерименту		Після експерименту	
		10-А	10-Б	10-А	10-Б
1.	Високий-творчий	12	7	4	12
2.	Середній-репродуктивний	70	57	82	88
3.	Низький-інтуїтивний	18	36	4	-

Отримана інформація демонструє нам, як значно зріс інтерес до вивчення технології виробу аксесуарів, у більшості учнів, вони почали виконувати завдання для підготовки до уроку, готувати необхідну та цікаву інформацію, з'явилося бажання та цікавість готуватися до уроків, виконувати

випереджаюче завдання, зібрати різноманітну цікаву інформацію до уроків. Багато учнів записалися до клубу «Технологія» щоб глибше дізнатися про історію виготовлення аксесуарів.

Також учні на уроках такого типу мають можливість стати співавтором вчителя, проявити свою винахідливість.

Зіставляючи результати формувального експерименту з констатувальним, ми дійшли висновку, що запропонована програма створює умови для підвищення якості знань учнів з технології виготовлення аксесуарів та формування стійкого інтересу до предмету. Визначили ми це, застосувавши підсумкове опитування, в якому запропоноване питання звучало так : «Чи імпонують Вам уроки технології?» Результати опитування відображені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Відношення учнів до уроків технології

Відношення до уроків технології	До експерименту	Після експерименту
Позитивне	16%	75%
Байдуже	26%	25%
Негативне	58%	0%

Отриманні результати говорять нам про збільшення позитивного ставлення до уроків технології, зниження байдужого та зникнення негативного ставлення до предмету. Ці дані підтверджують результативність методичної роботи.

Фактори, які вказують на ефективність запропонованої програми:

- активність учнів на уроці значно підвищилась;
- прояви зацікавленості до нової інформації;
- підготовка домашнього завдання стала якісною та постійною;
- учні вмотивовані та зацікавлені в отриманні гарних оцінок;

— учні ставлять запитання під час вивчення нового матеріалу.

Запропонована програма внесла також значні зміни у виховний процес, ми зазначили що :

— клас став більш згуртованим;

— в учнів розвинулось почуття відповідальності за результати своєї праці;

— міжособистісні стосунки у класі значно покращились.

Відслідкувати динаміку зросту пізнавального інтересу учнів у вивченні технологій, ми можемо спостерігаючи інформацію представлену у таблиці 2.6. Дані формувального експерименту, які занесені до таблиці було отримані під час підсумкового зрізу, участь у якому 39 учнів 10 класів .

Таблиця 2.6.

Динаміка росту інтересу і бажання вивчати технології (%)

Показники	Кількість відповідей (%)				Загальний середній показник
	до експерименту		після експерименту		
	класи		Класи		
	10		10		
позитивне відношення і бажання вивчати кейс технології	21	28	68	70	69
слабко виражена потреба займатися виготовленням аксесуарів	34	39	18	17	17,5
відсутність інтересу до технологій немає бажання працювати на уроці	45	33	14	13	13,5

Дані, що ми одержали, свідчать про значне збільшення кількості учнів (69%), що позитивно відносяться і бажають вивчати кейс технології. Відповідно зменшилося число тих, у кого слабо виражена потреба й інтерес до уроків технологія (17,5%), від 39% до 13,5% знизилася частина тих учнів, у кого відсутній інтерес до вивчення технологій. Це свідчить про результативність дослідно-експериментальної роботи.

Старшокласники активно стали брати участь на уроках технології. У підготовці і проведенні позакласної колективної роботи, у них з'явилося прагнення до самостійності, вироблення власного відношення до явищ навколишньої дійсності, уміння використовувати на практиці отримані знання.

Таким чином, використання на уроках технології проблемних завдань та ситуацій, забезпечує розвиток пізнавальних інтересів учнів як одного з вирішальних факторів підвищення якості знань учнів.

Таким чином, гіпотеза нашого дослідження підтверджена, мета та цілі роботи вирішені.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження по проблемі застосування кейс-технології в системі профільного навчання учнів старших класів дозволяє зробити наступні висновки. Досліджуючи педагогічні умови використання кейс технологій у вивченні технологій, ми дійшли висновку, що вчителі не враховують темп навчання учнів, і тим самим не забезпечують належного рівня засвоєння знань, внаслідок чого потім, змушені знову пояснювати вивчаючий матеріал, що призводить до непродуктивних витрат часу і порушує логіку навчальної діяльності.

При визначенні стану проблеми у школі ми з'ясували, що більшість вчителів знають і розуміють поняття «кейс технології» і погоджуються з доцільністю використання їх на своїх уроках, але в практиці, на жаль, використовують їх рідко. Через те і якість знань учнів знаходиться на середньому і низькому рівнях.

Констатувальний експеримент показав низький рівень якості знань учнів. Практичне застосування в шкільній практиці кейс завдань знаходиться на низькому рівні. На основі спостережень ми визначили причину низького рівня знань. Вона полягає в тому, що на вивчення теми відводиться незначна кількість годин за шкільною програмою. Вчитель дає тему для всього класу, і не має можливості зупинитися на кожному учневі окремо. Також не

застосовуються різнорівневі завдання з урахуванням індивідуальних особливостей.

Проведене нами дослідження дає можливість говорити про те, що введення в процес навчання кейс технологій у навчанні буде сприяти підвищенню пізнавального інтересу учнів та підвищенню відповідального ставлення до навчання учнів з технології. В основу дослідно-експериментальної роботи була покладена програма профільної школи з технології для учнів 10-х класів. Дослідно – експериментальна робота містила у собі різні форми проведення уроків такі, як створення міні проектів, захист проектів учнями , проведення уроків - бесід, водночас були завдання на уроці, та індивідуальне домашнє завдання. Завдання для вирішення кейс ситуацій розроблялись враховуючи індивідуальні особливості учнів, для залучення школярів у процес спілкування та взаємодії у системі «вчитель-учень».

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі становлення української системи освіти гостро постає проблема формування в учнів відповідального ставлення до навчання, що висуває все більші вимоги до вчителів, їх професійних стандартів і вмінь. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба пошуку нових форм і методів навчання, які б активізували можливість застосування набутих знань на практиці.

Проведене нами дослідження свідчить про те, що в системі заходів, спрямованих на підвищення відповідального ставлення до навчання учнів, використання проблемних завдань займає одне з центральних місць у історії України.

Правильна організація пізнавальної діяльності учнів потребує від вчителя великої майстерності та високої методичної підготовки. Вчитель, організовуючи пізнавальну діяльність учнів, сприяє нагромадженню певного фонду знань та формуванню в учнів необхідних прийомів правильного аналізування й синтезування, співставлення прийомів повноцінних узагальнень. Раціонально організована і систематично проведена система диференційованих завдань буде сприяти, що учнів позитивно буде впливати на активізацію пізнавального інтересу та рівень їх знань.

Профільне навчання у старшій школі, дає змогу здобути безкоштовну первісну професійну підготовку для молоді; отримання професійної підготовки, яка націлена на опанування іншої професії та підвищення кваліфікації, яка надає можливість розширити, удосконалити та поглибити попередньо отримані професійні знання, котрі відповідають рівню вимог виробництва або сфери послуг.

Профільне навчання – є видом диференційованого навчання, яке зумовлює врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей учнів, організацію та створення умов для навчання учнів старших класів згідно їх професійної ідентифікації, за рахунок змін в організації процесу навчання та цілях, змісті і структурі уроку.

Змістовно-порівняльний аналіз наукових джерел показує, що у педагогічній літературі є багато класифікацій типів і видів кейсів.

Зазначимо, що кейс технологія — це винятково групова робота учнів, в процесі якої пришвидшуються асоціативні процеси, розширюється коло інтересів, відбувається узагальнення та систематизація знань з різних предметів. За такої форми навчання самостійна робота учнів ґрунтується на колективних зусиллях, а роль вчителя обмежується спостереженням і керуванням дискусіями та роботою учнів. В результаті цього комплексного навчання учні набувають здатності до системного критичного мислення, яке забезпечує безпосередню реалізацію компетентнісного підходу в розкритті будь-якої теми. У процесі дослідження ми з'ясували сутність поняття «кейс-технологія», це навчальний інструмент, який зосереджує в собі низку реальних проблемних ситуацій та комплекс сформованих вчителем запитань теоретичного характеру, які вимагають від учнів їх розв'язання.

Визначено педагогічних умов застосування кейс технологій у профільній школі:

- застосовування інтерактивних технологій в системі профільного навчання;
- кейс технології як метод інтерактивного навчання;
- створювати ситуації успіху, співпраці.

Дослідна робота довела, що використання кейс технологій якісно підвищує рівень знань учнів, крім того, підвищується мотиваційна частина уроку. Застосування кейс технологій має переваги:

- великі можливості для розвитку уваги, спостережливості, активізації мислення та пізнавальності діяльності учнів;
- розвиток самостійності, відповідальності, критичності й самокритичності, ініціативності, нестандартності мислення, обережності й рішучості;
- забезпечення міцності здобутих знань.

Ефективність методичної роботи показала, що використання кейс завдань та ситуацій на уроках технології, якісно підвищує відповідального ставлення до навчання учнів, значно зростає пізнавальний інтерес. Учні з більшим оптимізмом і бажанням йдуть на уроки технології з відповідальністю готують домашнє завдання, готуючись до нестандартних запитань вчителя. При цьому вони намагалися здивувати інших учнів своєю інформованістю та ерудицією.

Надалі ця робота потребує розробок як теоретичних, так і методичних, пов'язаних з індивідуальною роботою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балик Н. Р. Використання кейс-уроків у процесі впровадження Stem-освіти в середніх загальноосвітніх школах України: зб. тез за матер. всеукр. наук.-практ. Інтер.-конф. з міжнар. уч. (м. Тернопіль, 9–10 лист.2017 р.). Тернопіль, 2017. №1. С. 19.
2. Бігич О. Б. Кейсова і подкаст технології формування міжкультурної компетентності : колективна монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2017. 160 с.
3. Біляк Б., Дуда О. Профільне навчання в загальноосвітніх навчальних закладах *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2003. № 4. С. 44-47.
4. Біскуп В. С. Застосування методу аналізу ситуацій інтер. формах навчання. URL: www.sau.kiev.ua/docs/.../v.s.biskup.doc (дата звернення: 15.11.2020).
5. Бозняк М. Ю. Кейс-метод як форма інтерактивного навчання на уроках англійської мови в ліцеї : кваліф. роб. на здоб. ст. вищ. осв. «магістр» ; наук. керівник канд. пед. наук, доц. Ю. В. Кіщенко. Херсон: ХДУ, 2022. 42 с.
6. Бугайов О. І., Дейкун Д. І. Диференціація навчання учнів у загальноосвітній школі. *Сетодичні рекомендації*. Київ: Освіта, 1992. 32 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: уклад. /голов. ред. В. Т Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2007. 1736 с.
8. Горобченко Н. В. Сучасні тенденції формування дискурсивної культури старшокласників. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 79. С. 100–103
9. Готовність вчителя до інноваційної діяльності URL: <https://sichneva2016.jimdo.com>. (дата звернення: 04.08.2023).
10. Дегтярьова Ю. В. Підвищення ефективності навчання іноземних мов з використанням кейс методів. URL : <http://www-center.univer.kharkov.ua/vesnik/full/173.pdf> (дата звернення: 13.05.2023).

11. Ігри та ігрові технології на уроках трудового навчання : навч.-метод. посіб./ Л. О. Савченко, Н. В. Волкова, Ю. С. Кулінка. Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2012. 284 с.
12. Кабардін О. Профільна школа. *Завуч.* 2002. № 16. С. 2-3.
13. Кейс-уроки URL: <http://refob.edufuture.biz/news/28-keys-uroki.html>
(дата звернення : 10.04.2023)
14. Ковальова С. М. Проблеми використання кейсів у професійній підготовці вчителя в Україні. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка.* 2013. Вип. 3. С. 93–96.
15. Ковальова С. Різноманітні підходи до класифікації кейсів. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки.* 2014. Вип. 2 (74). С. 20–24
16. Ковальова С.М. Застосування технології кейс-методу у професійній підготовці майбутніх учителів: для студентів та викладачів вищої школи : метод. рек.. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки.* 2017. Вип. 3. С.100-104.
17. Козак Л. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. *Освітологічний дискурс.* 2015. Вип. 3 (11). С. 153–162.
18. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: *Бібліотека з освітньої політики / підзаг. ред. О.В. Овчарук.* Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
19. Концепція профільного навчання в старшій школі. *Освіта України.* 2003. № 42- 43. С. 8-9.
20. Кошманова Т. «Кейс»-метод в педагогічній освіті США. *Шлях освіти.* 2000. №1. С. 22 – 24.
21. Кремень В. Старша школа має перейти на профільне навчання. *Освіта України.* 2002. №49. С. 3.
22. Лернер П. Профільна освіта старшокласників: якою їй бути? *Завуч.* 2003. № 14. С. 6-7.

23. Лікарчук І. Проблема профілізації навчання в старшій школі та шляхи її розв'язання. *Директор школи*. 2003. № 20. С. 9-10.
24. Матізин Т. Новій державі – нову школу. *Рідна школа*. 2000. № 2. С. 65-66.
25. Мовчан О.М., Разбейко Л. В., Сударева Г. Ф. Кейс-метод як засіб реалізації державного стандарту освіти у навчанні географії. URL: http://www.soippo.edu.ua/images/Мобільна_сторінка_Вчителю_географії/Програмно-методичне_забезпечення/кейси_геогр._сайт_СОІППО.pdf. (дата звернення : 15.04.2023)
26. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Просвіта, 2000. 368 с.
27. Осіна Н.А. Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів. *Освітній проект «На Урок»*. 2018. URL : <https://naurok.com.ua/keysmetod-yak-sposib-formuvannya-zhittevih-kompetentnostey-uchniv13118.html> (дата звернення: 09.04.2023).
28. Пащенко Т. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Молодь і ринок*. 2015. № 8. С. 94-99.
29. Пащенко Т. М. Методика створення навчальних кейсів для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. *Scientific Journal «ScienceRise»* №9/5(14). 2015. С. 65-70.
30. Петренко С. В., Барсук Н. О. Профільна освіта – вимога сучасності. *Діяльність навчального закладу як умова розбудови освітнього простору регіону*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. Чернігів: РВВЧДПУ, 2004. С. 61-63.
31. Плющ Ю.О. Кейс-технологія в початковій школі. *Порадник для вчителя*. Київ : Вид. група «Основа», 2018. 127 с.
32. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: СПД Кулінічев Б.М., 2007. 144с.
33. Пустовая Є. Профорієнтація: проблеми, досвід, перспективи *Завуч*. 2003. № 9. С. 2-3.

34. Сидоренко О., Чуба В. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика : практ. посіб. Київ: Центр інновацій і розвитку.,2001. 256 с.
35. Сисоєва С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія. Київ : Віпол, 2000. С. 249-273.
36. Сударева Г. Кейс-метод як засіб набуття соціального розвитку учнівської молоді. *Освіта Сумщини*. 2013. №3. С. 23.
37. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 19-28.
38. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Casestudy) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології : колект. монографія. Київ : МАУП, 2015. 800 с.
39. Сурмін Ю. П. Кейс-стаді: архітектура і можливості. Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні». 2012. 336 с
40. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. / за ред. посібн. О.І. Пометун, Л. В. Пироженко. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
41. Товканець Г. В. Особливості застосування кейс-методу у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»* 2011. Вип. 20 С. 148-150.
42. Філософський енциклопедичний словник / за наук. ред. Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук. Київ : Абрис, 2002. 751 с.
43. Чернер С. Досвід організації варіативного і профільного навчання. *Завуч (Перше вересня)*. 2002. № 16. С. 5-6.
44. Шевченко О. П. Навчальний потенціал кейс-методу URL: <http://vuzlib.com/content/view/315/84/> (дата звернення: 10.01.2023)

45. Шеремета П. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / за ред. О. Сидоренка. Київ : Центр інновацій та розвитку, 1999. 80 с.

46. The Case Centre. URL :

<https://www.thecasecentre.org/buy/products/freeCases> (дата звернення: 13.05.22)